

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Плехотнік Ольги Василівни про дисертаційне дослідження Сяської Інни Олексіївни «Теоретичні і методичні засади формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки», представлене на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Сучасний екологічний стан навколишнього середовища характеризується невинно зростаючим забрудненням антропогенними та техногенними відходами, наслідком чого є руйнування природних біогеоценозів, скорочення біологічного розмаїття, виснаження природних ресурсів, нагромадження несприятливих патологічних змін в організмі людини та у генофонді соціуму. У цьому контексті особливого значення набуває проблема формування екологічної компетентності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки, особливо педагогів природничого профілю, оскільки в їхні професійні обов'язки входить здійснення екологічної освіти й виховання школярів та розвитку їхньої екологічної культури й свідомості.

Проведене дисертанткою глибоке та всестороннє вивчення стану проблеми в педагогічній теорії та освітньо-виховній практиці закладів вищої освіти дало їй змогу досить вмотивовано обґрунтувати актуальність і доцільність свого дослідження, виходячи з масштабності екологічних проблем і наявності встановлених нею в процесі аналізу психолого-педагогічних досліджень і практики екологічної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін низки соціально-педагогічних суперечностей.

Отже, виконане Сяською Інною Олексіївною дисертаційне дослідження є актуальним і своєчасним, що підтверджується обґрунтованим висновком про недостатню спрямованість процесу професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін на формування їхньої екологічної компетентності на основі проведеного аналізу змісту освітньо-професійних програм їхньої підготовки у закладах вищої освіти.

Важливо відзначити, що дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри методики викладання фізики та хімії Рівненського державного гуманітарного університету в частині наукової теми «Розвиток пізнавальної творчості та методологічної культури учнівської і студентської молоді у процесі вивчення природничих предметів» (державний реєстраційний номер 0116U004877).

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від 27.04.2017 р.) та погоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 4 від 20.06. 2017 р.).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті здійсненого І. О. Сяською дослідження отримані *істотні наукові результати*, які полягають у обґрунтуванні теоретико-методологічних засад професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін, спрямованої на формування їхньої екологічної компетентності в освітньому процесі закладів вищої освіти, розробці навчально-методичних рекомендацій щодо вдосконалення змісту, форм, навчально-виховних технологій екологічно спрямованої професійної підготовки. Найбільш важливі результати, отримані в процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають у тому, що вперше:

- конкретизовано й обґрунтовано теоретико-методологічні і методичні засади педагогічної системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти, які полягають у логічній єдності філософсько-культурологічних та психолого-педагогічних чинників розвитку особистості й екологізації освітнього процесу вищої школи в контексті ідей коеволюції природи і сталого розвитку суспільства та взаємобумовленості природних і соціальних процесів;

- виокремлено та схарактеризовано дидактичні принципи і педагогічні закономірності реалізації компетентісно орієнтованої екологічної освіти та часткові закономірності, яким підпорядковується формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін;

- удосконалено специфічні принципи реалізації компетентісно орієнтованої екологічної освіти майбутніх педагогів; спроектовано й обґрунтовано концептуальну модель педагогічної системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки (концептуально-методологічний, теоретико-змістовий, організаційно-процесуальний та діагностично-оцінювальний блоки), що заснована на методології компетентісного, системного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, технологічного, контекстного, рефлексивного та коеволюційно-ноосферного підходів, за умови оновлення змісту екологічно спрямованої професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін;

- розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови впровадження концептуальної моделі в освітній процес (спрямованість змісту професійної підготовки на формування екологічно компетентної особистості, створення розвивального еколого-орієнтованого освітнього середовища в закладі вищої освіти, актуалізація екологічної складової освітнього контенту професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін, єдності формування їхніх теоретичних знань і практичних екологічних умінь і навичок, партнерської взаємодії учасників освітнього процесу та мотивації їх до екологічно доцільної діяльності);

- актуалізовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, визначено сутність провідних концептів «екологічна компетентність учителя» та «формування екологічної компетентності майбутнього вчителя природничих дисциплін», уточнено сутність категорій «компетенція» та «компетентність» в філософському, психолого-педагогічному й методичному аспектах; змістові

характеристики понять «компетентісно орієнтована екологічна освіта», «екологічна самосвідомість особистості», «екологічно спрямована професійна підготовка майбутніх учителів природничих дисциплін», «розвивальне еколого-орієнтоване освітнє середовище».

У дослідженні детально вивчено й схарактеризовано етапи генези, специфічні функції й структуру (інформаційно-пізнавальний, ціннісно-мотиваційний, професійно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний компоненти), критерії (когнітивний, аксіологічний, практико-процесуальний, нормативно-світоглядний) та рівні сформованості (низький – неусвідомлена (мимовільна) некомпетентність, середній – усвідомлена (довільна) некомпетентність, високий – усвідомлена (довільна) компетентність) досліджуваного феномена.

Завдяки проведеному І. О. Сяською дослідженню набули подальшого розвитку форми, навчально-виховні технології та засоби екологічно спрямованої професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін; діагностичний інструментарій експериментальної роботи з вивчення стану сформованості екологічної компетентності студентів; підходи до персоналізації освітнього середовища в закладі вищої освіти. Тож, можемо констатувати, що дисертаційне дослідження Сяської Інни Олексіївни має наукову новизну та характеризується належним науковим рівнем обґрунтування здобутих результатів.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертаційна робота Сяської Інни Олексіївни є комплексним теоретико-методичним дослідженням, у якому завдяки аналізу вітчизняної і зарубіжної філософсько-культурологічної, психолого-педагогічної і спеціальної літератури, здійснено ґрунтовну систематизацію фактичного матеріалу із значної кількості джерел нормативно-правового, наукового та навчально-методичного характеру з проблеми екологічної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін та формування їхньої екологічної компетентності, що дало змогу здобувачці визначити основні напрями її вдосконалення. Зокрема, дисертанткою запропоновано внести зміни в проєкт стандарту вищої освіти спеціальності 014 «Середня освіта» предметних спеціалізацій природничого профілю – включити екологічну компетентність у перелік загальних компетентностей майбутніх учителів природничих дисциплін для забезпечення якісної екологічної освіти й виховання учнівської молоді, задля сталого розвитку природи й суспільства. Це створює нормативні підстави для екологізації змісту професійної підготовки майбутніх педагогів, реалізацію якої здобувачка доказово розкриває у вихідних науково-теоретичних положеннях щодо актуалізації екологічної складової в змісті загальних та фахових природничих дисциплін за рахунок міждисциплінарного характеру екологічних знань, залученні студентів до діяльності природоохоронного руху, активізації роботи студентського самоврядування в проведенні екологічних заходів та акцій з метою набуття майбутніми вчителями природничих дисциплін практичного досвіду втілення сформованих ціннісних екологічних орієнтацій, здобутих екологічних знань, умінь і навичок.

Дисертанткою логічно й послідовно здійснено глибокий аналіз методологічних, теоретичних та практичних аспектів реалізації компетентісно орієнтованої екологічної освіти майбутніх вчителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки. Заслуговують на увагу логічно вибудовані здобувачкою та глибокі за своїм змістом методологічні основи проведеного дослідження, що репрезентують взаємозв'язок фундаментальних філософсько-культурологічних та психолого-педагогічних підходів до розв'язання проблеми формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін. Провідне значення серед методологічних підходів авторка відводить компетентісному підходу, який у синергетичній взаємодії із системним, особистісно орієнтованим, діяльнісним, технологічним, контекстним, рефлексивним та коеволюційно-ноосферним підходами, забезпечили ефективність їх комбінованого педагогічного впливу на формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки. Важливим науковим здобутком є обґрунтування здобувачкою педагогічних закономірностей, яким підпорядковується процес формування досліджуваного феномена в закладах вищої освіти, а також систематизація дидактичних принципів організації освітнього процесу та удосконалення специфічних принципів побудови змісту компетентісно орієнтованої екологічної освіти майбутніх педагогів, що були закладені нею в основу розроблення педагогічної системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін.

На значну наукову увагу й позитивну оцінку заслуговує апробована в освітньому процесі закладів вищої освіти концептуальна модель педагогічної системи (зміст, форми, технології та засоби) формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін та визначення педагогічних умов її впровадження, що дало змогу забезпечити її ефективність і результативність.

Отже, дисертаційне дослідження І. О. Сяської характеризується логічною послідовністю й переконливістю наукових тверджень, високим рівнем наукового узагальнення та всебічним висвітленням і розробленням досліджуваної проблеми відповідно до мети наукового пошуку.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз дисертації Сяської Інни Олексіївни «Теоретичні і методичні засади формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки», автореферату та змісту публікацій дисертантки дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених нею результатів.

Безперечним доказом інформативності і достовірності наукових висновків та здобутих результатів слугує широкий огляд науково-педагогічних праць у вітчизняних і зарубіжних джерелах з проблеми дослідження (опрацьовано 444 джерела, з них 43 – західно-європейськими іноземними мовами). Так, обґрунтованість наукових положень, опрацювання експериментальних даних, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, а також їх

достовірність забезпечуються належною теоретико-методичною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць фахової підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у закладах вищої освіти, відтак, вони не викликають сумніву.

Розкриття авторських наукових положень, представлених дисертанткою, коректне з наукової точки зору опрацювання експериментальних даних як на констатувальному, так і на формуальному етапах дослідження, сформульованих висновків у дисертації, а також їх наукова і практична значущість для розвитку теорії і методики професійної освіти, дають підстави для твердження про високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів завершеного дослідження сприяло застосування комплексу загальнонаукових та спеціальних методів: теоретичних, емпіричних і статистичних. Викладене вище, переконливо доводить, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження Сяської Інни Олексіївни достатньо обґрунтовані й достовірні.

5. Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дослідження системно організоване: чітко окреслено його об'єкт, предмет і мету, сформульовано завдання, забезпечено відповідність завдань та висновків, які логічно характеризують зміст основного тексту дисертації.

У першому розділі – «Методологічні підходи до проблеми формування екологічної компетентності особистості у вищій педагогічній школі» дисертанткою з'ясовано філософські, психолого-педагогічні та методичні аспекти основних поняттєво-категоріальних концептів дослідження, розкрито світоглядні передумови формування фахових компетентностей, зокрема екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін, визначено й схарактеризовано методологічні основи екологізації змісту вищої педагогічної освіти. Так, Сяською Інною Олексіївною науково обґрунтовано методологічні підходи до розв'язання завдань екологічно спрямованої професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін та визначено сутність педагогічних закономірностей формування їх екологічної компетентності в освітньому процесі закладів вищої освіти. Високої оцінки заслуговує здійснена дисертанткою актуалізація понятійно-категоріального апарату дослідження, здійснено характеристику сутності базових категорій «компетенція» та «компетентність» у трьох взаємопов'язаних між собою теоретичних аспектах: філософському, психолого-педагогічному та методичному. Визначено чотири групи фахових компетентностей у професійній підготовці майбутнього вчителя природничих дисциплін: предметну, психолого-педагогічну, професійно-комунікативну, екологічну та обґрунтовано їхнє змістове наповнення.

У межах другого розділу досліджується генеза екологічної компетентності особистості в процесі професійної підготовки, з урахуванням якої

дисертанткою обґрунтовано систему дидактичних принципів організації освітнього процесу фахової підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у закладах вищої освіти. На позитивну оцінку заслуговують обґрунтовані здобувачкою провідні концепти дослідження: «екологічна компетентність учителя» та «формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін», що дало змогу розкрити сутність та функції досліджуваного феномена, який набувається в процесі фахової підготовки, як-то: світоглядно-орієнтаційну, соціокультурну, практично-побутову, професійної самореалізації, громадсько-просвітницьку. На основі результатів теоретичного аналізу проблеми дисертантка представила науково вивірену структуру досліджуваного феномена, що складається з таких компонентів: інформаційно-пізнавального, ціннісно-мотиваційного, професійно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного. Відповідно до них визначено й схарактеризовано критерії (когнітивний, аксіологічний, практико-процесуальний, нормативно-світоглядний), показники діагностики й рівні сформованості екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін.

Варто відзначити глибокий аналіз стану теоретичного розроблення й практичної реалізації досліджуваної проблематики в освітній практиці вітчизняних закладів вищої освіти, що дало змогу окреслити встановлені протиріччя й основні проблеми у фаховій підготовці, зокрема в екологічній освіті майбутніх учителів природничих дисциплін та визначити напрями вдосконалення процесу формування їхньої екологічної компетентності.

У третьому розділі роботи – «Педагогічна система формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін» схарактеризовано концепцію дослідження, яка дала змогу обґрунтувати й розробити педагогічну систему реалізації екологічно спрямованої професійної підготовки й формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін. Педагогічну систему формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін репрезентовано у вигляді концептуальної моделі з характерною внутрішньою структурною цілісністю, що забезпечується єдністю інтегративних зв'язків між основними складовими елементами, суб'єктами освітнього процесу та освітнім середовищем.

Авторкою переконливо визначено структуру концептуальної моделі педагогічної системи формування досліджуваного феномену, яку представлено взаємозв'язаними компонентними блоками: концептуально-методологічним, теоретико-змістовим, організаційно-процесуальним, діагностично-оцінювальним. Відзначається глибокий науковий підхід дисертантки до обґрунтування системи дворівневих педагогічних умов упровадження концептуальної моделі в освітній процес закладів вищої освіти. Провідною умовою серед них визначено загальнопедагогічну – створення й персоналізація розвивального еколого-орієнтованого освітнього середовища в закладі вищої освіти, що забезпечує можливості для усвідомленої самоосвіти студентів, стимулюванню їхнього вибору індивідуальної освітньої траєкторії екологічного спрямування. Високої оцінки заслуговує запропоноване дисертанткою власне

трактування сутності поняття «розвивальне еколого-орієнтоване освітнє середовище».

На підставі спроектованої концептуальної моделі педагогічної системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін та обґрунтованих педагогічних умов її реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти дисертантка логічно й переконливо обґрунтувала оновлення змісту, форм, навчально-виховних технологій і засобів екологічно спрямованої професійної підготовки студентів та визначила її функції: методологічну, навчально-пізнавальну, міжпредметно-інтегровальну, методичну, практично-діяльнісну, особистісно-розвивальну, самооцінювальну.

У четвертому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності педагогічної системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін» обґрунтовуються зміст та методика формувального етапу педагогічного експерименту. Позитивно оцінюючи чіткість і продуманість авторських і адаптованих дисертанткою діагностичних методик, слід відзначити достовірність і переконливість результатів експериментальної перевірки ефективності педагогічної системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки та педагогічних умов її реалізації в закладах вищої освіти.

У процесі педагогічного експерименту було підтверджено висунуту гіпотезу дослідження. Достовірність здобутих результатів обумовлена та доведена теоретико-методологічним підґрунтям вихідних положень дослідження з використанням методів математичної статистики.

Суттєвим доповненням до дисертації є добре представлений графічний матеріал та додатки, що позитивно впливає на сприйняття тексту дисертації.

Отже, можна констатувати, що дисертаційна робота Сяської Інни Олексіївни за своїм змістом, стилем викладу і розкриттю основних положень, висновків та результатів опрацювання здобутих експериментальних даних є завершеним самостійним дисертаційним дослідженням, цінним науковим доробком у галузі теорії й методики професійної освіти.

6. Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційна робота І. О. Сяської містить нові, раніше не захищені наукові положення, а досягнуті результати у сукупності розв'язують актуальне наукове завдання, яке передбачало здійснення цілісного і системного обґрунтування теорії та практики екологічно спрямованої професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у контексті формування їхньої екологічної компетентності, результатом якого стало розроблення й упровадження концептуальної моделі педагогічної системи формування досліджуваного феномена, а головне, творчого використання результатів здійсненого дослідження в сучасній теорії і методиці професійної освіти та широкій педагогічній практиці.

Окремої позитивної оцінки заслуговує практична значущість результатів здійсненого Сяською Інною Олексіївною дослідження, сутність якого полягає у

розробленні й упровадженні в освітній процес педагогічної системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін; накопиченим інноваційним досвідом оновлення змісту фахової підготовки і застосування традиційних та нетрадиційних форм, навчально-виховних технологій, засобів її реалізації. Зокрема, в освітню практику закладів вищої освіти впроваджено навчально-методичне забезпечення екологічно спрямованої професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін з експериментальних курсів «Концепція сталого розвитку», «Теорія і практика екологічної освіти й виховання», «Промислові тварини» та удосконалено викладання нормативної дисципліни «Фізіологія людини і тварин», що знайшло своє відображення в розроблених робочих програмах, навчальних посібниках і методичних рекомендаціях до викладання зазначених дисциплін та одноосібній монографії «Теорія і практика компетентісно орієнтованої екологічної освіти майбутніх учителів природничих дисциплін».

Достатній рівень апробації результатів дослідження також підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях, круглих столах та педагогічних читаннях різного рівня (взяла участь у понад 16 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях в Україні і за кордоном).

7. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Теоретико-методичні положення, розроблені навчально-методичні матеріали, представлені у дисертації Сяської Інни Олексіївни, можуть використовуватися для професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у закладах вищої освіти, а також для підвищення професійного рівня педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти. Необхідно відмітити значну практичну значущість пропонованого дослідження, оскільки його провідні положення і висновки можуть бути використані під час розроблення освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін, навчально-методичних посібників, робочих програм; теоретичні положення та методичні прийоми, апробовані в дисертації, можуть застосовуватися в процесі вдосконалення викладання загальнопедагогічних і фахових дисциплін у ЗВО; рекомендації за результатами проведення семінару: «Упровадження концепції сталого розвитку в освітній процес закладів загальної середньої освіти» можуть застосовуватися в освітній практиці вчителів природничих дисциплін, керівників гуртків, секцій і клубів екологічного спрямування, що діють у закладах позашкільної освіти.

Зокрема, здобуті результати дослідження впроваджено в освітній процес Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12/05 від 21.01.2021 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 59/01 від 25.01.2021 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/02 від 25.01.2021 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 01-28/89 від 22.01.2021 р.), Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 1/72/1 від 27.01.2021 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 88-33/03 від 22.01.2021 р.), Рівненського

обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 01-12/56 від 26.01.2021 р.).

8. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Основні результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на науково-практичних конференціях різних рівнів – міжнародних, всеукраїнських, регіональних. Результати дослідження повною мірою відображено в 49 наукових публікаціях, з яких 1 монографія, 2 навчальні посібники, 21 стаття у фахових виданнях України, 5 статей в іноземних фахових виданнях і колективних монографіях, 20 статей та доповідей на наукових конференціях та у збірниках наукових праць. На основі аналізу змісту цих публікацій можна констатувати, що наукові положення, висновки і рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи та у друкованих працях здобувачки викладено достатньо повно.

9. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Структурна побудова, зміст, висновки, що викладені в авторефераті, повністю відображають основні положення дисертації.

10. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи зміст і практичне значення здобутих результатів дослідження для теорії і методики професійної освіти, варто відзначити окремі дискусійні положення та висловити деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. У дисертації здобувачка абсолютно вмотивовано виокремлює і характеризує низку ключових понять дисертаційної роботи, таких як: «компетентісно орієнтована екологічна освіта» «екологічно спрямована професійна підготовка», «розвивальне еколого-орієнтоване освітнє середовище» «формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін». Однак, на нашу думку, у змісті дисертації не досить чітко простежується їх ієрархічність, взаємозв'язок чи наступність у досягненні поставленої мети дослідження.

2. На наш погляд, до експериментального етапу дослідження варто було залучити майбутніх учителів географії як таких, у чий професійні обов'язки входить також здійснення екологічної освіти й виховання школярів.

3. У дисертації недостатньо повно охарактеризовано (хоча загалом це зроблено), провідні чинники розвивального еколого-орієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти та закономірності його впливу на формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін.

4. У підрозділі 3.3.2. дисертантка доводить ефективність нетрадиційних форм організації екологічно спрямованої професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін: проведення тренінгових занять, навчальних і еколого-краєзнавчих екскурсій та екологічних виховних заходів. Дисертаційне дослідження набуло б ще більшої значущості, якби зазначені форми організації екологічно спрямованої професійної підготовки майбутніх учителів було розкрито детальніше, оскільки саме такі напрацювання мають важливе практичне значення.

5. У роботі мають місце повтори узагальнень як у висновках до розділів, так і в цілому до роботи. Окремі висновки часто виявляють недостатній узагальнюючий характер, спостерігається дублювання окремих положень.

6. Авторка доклала чимало зусиль для впровадження в освітню практику закладів вищої освіти навчально-методичного забезпечення екологічно спрямованої професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін. З огляду на практичну цінність дисертаційної роботи, слід висловити побажання щодо підготовки методичних рекомендацій для вчителів закладів загальної середньої освіти.

Разом з тим, висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої роботи, а є приводом для наукової дискусії.

11. Загальний висновок.

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Сяської Інни Олексіївни «**Теоретичні і методичні засади формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки**», є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне і практичне значення, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам п.п. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. за № 567) та іншим інструктивним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо докторських дисертацій, а її автор – Сяська Інна Олексіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

О. В. Плахотнік

23.04.2021 р.

Підпис
Вісник
Кіркулі
43 - 0

